

De *Werkgroep Liturgie* denkt na over de vorm van de eredienst. Deze keer wil ik graag samen met u kijken naar **het kerkelijke jaar en liturgische kleuren** en de volgende gedachten met u delen ter overweging.

In 'Samenspraak' april 2015 schreef ik over de liturgische kleuren in de kerk en het groene antependium¹. Dat was naar aanleiding van het hernieuwde groene antependium over de avondmaalstafel in 'het Anker'. Ik eindigde mijn verhaal met 'Nog wel meer valt er te vertellen over liturgische kleuren en het kerkelijke jaar. Maar daarover een andere keer'. Die andere keer is nu.

De kerk heeft een eigen kalender met eigen tijden en feesten. Bij die tijden en feesten horen kleuren. Het gebruik van kleuren in de kerkdienst om het verloop van het kerkelijke jaar aan te duiden, is volgens historici al tien eeuwen oud. In sommige kerken komen de kleuren tot uiting in het zogeheten antependium. Waar voorgangers toga's dragen, dragen zij ook wel lange, gekleurde sjaals (stola's) daaroverheen. Al deze kleuren wijzen op de tijd van het kerkelijke jaar waarin de zondag valt.

De kalender van het kerkelijke jaar is ervoor bedoeld om ieder jaar opnieuw Gods verhaal met deze wereld te vertellen. God zelf vindt feesten belangrijk. In de bijbel roept de profeet Nahum Juda² op om de vierdagen te vieren; de gedenkdagen te gedenken.

In Nahum 2 : 1 lees ik:

'.....Vier de feesten, Juda, ...'

Jezus deed mee aan de jaarlijkse feesten. Denk aan het Loofhuttenfeest, het Pesach feest en Chanoeka.

Deze jaarlijkse feesten hoorden bij het Joodse volk. Het was deel van hun identiteit. Deze oproepende woorden tot Juda hebben voor ons nog niets van hun betekenis verloren. Ook wij doen er goed aan te vieren en te gedenken. We dienen ons te realiseren dat al het goede wat we hebben, niet vanzelfsprekend is. Laten we dat koesteren.

Het kerkelijke jaar verschilt van ons kalenderjaar. Het kerkelijke jaar houdt een aantal weken eerder op, namelijk in november. Dit jaar valt de laatste zondag van het kerkelijke jaar (= 'Gedachteniszondag' of 'Eeuwigheidszondag' of 'zondag der Voleinding') op 22 november. Het jaar is rond; ten einde. We kunnen zeggen dat de Kerk deze dag oudejaar viert. Op deze laatste zondag van het kerkelijke jaar gedenken wij de gemeenteleden die het voorbije (kerkelijk) jaar zijn gestorven in het licht van de eeuwigheid. In deze dienst noemen wij hun namen. Wij steken een kaars voor hen aan.

---

¹ Het kleed over avondmaalstafel of kansel wordt antependium genoemd.

² Samen met de stam Benjamin vormden de nakomelingen van Juda het zuidelijke rijk, of het [koninkrijk Juda](#). Omdat de stam Benjamin erg klein en zwak was in vergelijking met de stam Juda, werd Juda wel geïdentificeerd met het gehele zuidelijke rijk. Het woord [Jood](#) is van Juda afgeleid. De meeste Joden behoren dan ook tot de stam van Juda.

Want ook al zijn zij gestorven, wij voelen ons met hen verbonden in geloof en in herinnering. De kerk gelooft (vertrouwt erop) dat zij tot de dag van de voltooiing van de wereld geborgen is bij God. De kleur van het antependium is wit of groen.

Het kerkelijke jaar volgt het leven van Jezus. Het spreekt vanzelf dat een nieuw kerkelijk jaar daarom begint met advent en Kerst. De eerste adventszondag valt dit jaar op 29 november.

De kleuren betekenen het volgende:

Wit: de glans van God en de heiligen; de kleur van reinheid en onschuld; de kleur van Christus. Te gebruiken op de grote feesten van de Heer: Kerst, Pasen en de vreugdetijd daarna; Hemelvaart; rouwdiensten

Paars: kleur van rouw, boete, inkeer. Te gebruiken in voorbereidingstijden zoals de 40-dagentijd voor Pasen, de adventstijd voor Kerst.

Rood: kleur van bloed en vuur; de kleur van de Heilige Geest en van de kerk. Te gebruiken op Pinksteren, maar ook op Hervormingsdag; bij bevestiging van nieuwe leden; inzegening van predikanten en kerkenraadsleden; inwijding van een nieuwe kerk; feesten van kerk en gemeente.

Groen: de kleur van de natuur in de zomer; van de hoop op de komende grote zomer; ook de kleur van Gods barmhartigheid. Te gebruiken op alle overige zondagen.

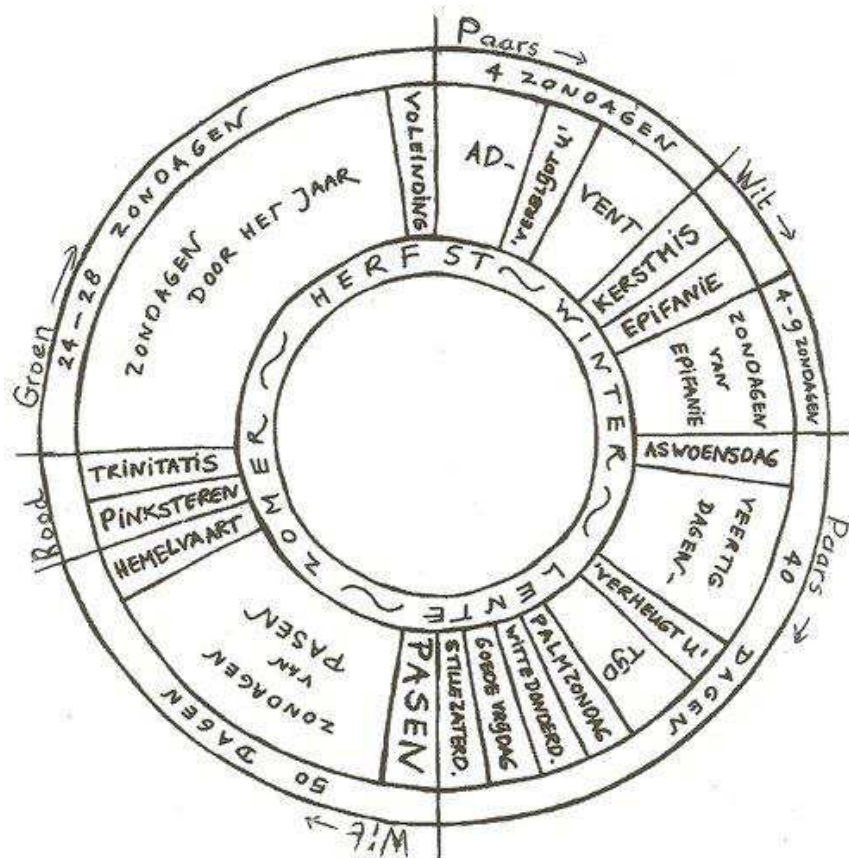
Roze: een verzwakking van paars; de kleur van de getemperde boete. Deze kleur kan worden gebruikt op de 3-de adventszondag en de 4-de zondag in de veertigdagentijd. De doffe rouw mag even worden onderbroken door een glimlach. We zijn dan op de helft van de voorbereidingstijd gekomen. De blijdschap van Pasen, respectievelijk Kerst is naderbij gekomen.

Zwart: is in feite afwezigheid van alle kleur. Ze werd gebruikt op Goede Vrijdag en Stille Zaterdag en ook op Eeuwigheidszondag (vroeger Dodenzondag genoemd). In de kerk kan het echter nooit zó donker zijn dat er helemaal geen kleur meer is.

Het gebruik van liturgische kleuren volgens het Dienstboek – een proeve, deel I, Schrift – Maaltijd – Gebed, blz. 943:

Advent	paars
3 ^e adventszondag	roze
Kerstavond t / m Epifanie	wit / goud
Zondagen van Epifanie	groen / wit
Veertigdagentijd (vanaf Aswoensdag)	paars
4 ^e zondag Veertigdagentijd 'Laetare'	roze
Palmzondag	rood / paars
Witte Donderdag	wit
Goede Vrijdag	geen kleur of rood / paars
Paaswake en Paastijd	wit / goud

Pinksteren	rood
Trinitatis (eerste zondag na Pinksteren)	wit / goud
Zomer en herfsttijd	groen
Doop en belijdenis	wit
Apostelen, evangelisten, martelaren	rood
Overige heiligen en Allerheiligen	wit
Bevestiging van ambtsdragers	rood
Trouwviering	wit
Uitvaart	wit / paars
Kerkwijding	wit

Met de kerkelijke kalender wordt tot uitdrukking gebracht dat er iets in dit leven is, dat uitgaat boven de gewone telling van de dagen.
 De indeling van het kerkelijk jaar wordt bepaald door feesten. Het is het ritme van het begin tot het eind en dan weer opnieuw.